

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 452//2010-37

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 10. mája 2011 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Jána Auxta a Rudolfa Tkáčika vo veci sťažnosti spoločnosti T., Cyprus, zastúpenej JUDr. A. V., B., ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 175/2008, 1 Co 2/2010 z 31. marca 2010 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo spoločnosti T. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 175/2008, 1 Co 2/2010 z 31. marca 2010 vo výroku, ktorým Najvyšší súd Slovenskej republiky zastavil konanie o odvolaní sťažovateľky proti uzneseniu Krajského súdu v Nitre z 21. júna 2007 sp. zn. 25 Co 165/05, porušené bolo.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 175/2008, 1 Co 2/2010 z 31. marca 2010 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky j e p o v i n n ý uhradiť spoločnosti T. trovy právneho zastúpenia v sume 300,57 € (slovom tristo eur a päťdesiatšedem centov), na účet Advokátskej kancelárie B., v mene ktorej koná advokátka Mgr. D. M. S., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením zo 7. decembra 2010 prijal na ďalšie konanie sťažnosť spoločnosti T., Cyprus (ďalej len „sťažovateľka“), v ktorej namietala porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Cdo 175/2008, 1 Co 2/2010 z 31. marca 2010 vo výroku, ktorým najvyšší súd zastavil konanie o odvolaní sťažovateľky proti uzneseniu Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) z 21. júna 2007 sp. zn. 25 Co 165/05.

Podľa sťažovateľky bolo konaním najvyššieho súdu porušené jej základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru tým, že najvyšší súd jej odňal možnosť konať pred súdom v konaní, do ktorého mala vstúpiť na základe zmluvy o postúpení pohľadávky uzavretej medzi pôvodným žalobcom a sťažovateľkou. Návrh na zmenu účastníkov konania podali sťažovateľka (15. mája 2007) a aj pôvodný žalobca (9. júna 2007) krajskému súdu, ktorý v tom období rozhodoval o odvolaní žalobcu proti rozhodnutiu prvostupňového súdu o merite veci. Uznesením č. k. 25 Co 165/2005-779 z 21. júna 2007 krajský súd nepripustil zmenu žalobcu. Proti tomuto rozhodnutiu sa sťažovateľka odvolala na najvyššom súde. Najvyšší súd napadnutým uznesením konanie

o odvolaní sťažovateľky zastavil pre nedostatok funkčnej príslušnosti. Sťažovateľka ďalej uvádza:

„Tvrdenie Najvyššieho súdu o nedostatku funkčnej príslušnosti na rozhodnutie odvolania proti Uzneseniu Krajského súdu o nepripustení zmeny žalobcu a o neprípustnosti takéhoto odvolania neobstojí. Je síce pravdou, že Krajský súd rozhodoval o pripustení zmeny účastníka na strane žalobcu až v rámci odvolacieho konania vo veci samej (t. j. v rámci konania o Odvolaní F. proti Rozsudku Okresného súdu, ktorým Okresný súd Žalobu F. zamietol), avšak Uznesenie Krajského súdu o nepripustení zmeny žalobcu bolo v rámci posudzovania prípustnosti zmeny účastníka na strane žalobcu z F. na spoločnosť T. rozhodnutím v prvom stupni (prvostupňovým) a preto by v súlade s § 10 ods. 2 O. s. p. v spojení s § 201 O. s. p. a § 202 ods. 3 O. s. p, malo byť proti tomuto uzneseniu krajského súdu prípustné odvolanie s tým, že funkčne príslušným na rozhodnutie o tomto odvolaní by mal byť Najvyšší súd SR.

Vzhľadom na vyššie uvedené predstavuje zastavenie konania o odvolaní spoločnosti T. proti Uzneseniu Krajského súdu o nepripustení zmeny žalobcu porušenie procesno-právnych predpisov upravujúcich občianske súdne konanie (a tým i práva spoločnosti T. na súdnu ochranu) zo strany Krajského súdu.“

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti doručenej ústavnému súdu navrhla, aby ústavný súd rozhodol týmto nálezom:

„1. Základné právo spoločnosti T. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Uznesením Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1 Cdo 175/2008, 1 Co 2/2010 zo dňa 31. 03. 2010 porušené bolo.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1 Cdo 175/2008, 1 Co 2/2010 zo dňa 31. 03. 2010 sa zrušuje a vec sa mu vracia na ďalšie konanie.

3. Spoločnosti T. sa priznáva náhrada trov konania vo výške 300,57 EUR, ktorú je Najvyšší súd v Bratislave povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.“

Najvyšší súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním č. k. Kp 4/2011-22 doručeným ústavnému súdu 15. marca 2011, v ktorom predseda najvyššieho súdu zaujal k sťažnosti takéto stanovisko:

„S tvrdením sťažovateľky, že uvedené rozhodnutie krajského súdu je rozhodnutím krajského súdu ako súdu prvého stupňa nemožno súhlasiť. Krajský súd v Nitre je odvolacím súdom a uznesenie o nepripustení zmeny účastníka konania na strane žalobcu vydal tento súd v odvolacom konaní. Napadnuté uznesenie je teda rozhodnutím odvolacieho súdu a proti takému rozhodnutiu nie je odvolanie prípustné (§ 201 O. s. p.).

Najvyšší súd sa vo svojom uznesení zaoberal otázkou splnenia podmienok konania a dospel k záveru že nie je daná jeho funkčná príslušnosť. V ustanoveniach Občianskeho súdneho poriadku je funkčná príslušnosť najvyššieho súdu upravená tak, že tento súd je príslušný rozhodovať o odvolaniach vtedy, ak odvolanie smeruje proti rozhodnutiu krajského súdu ako súdu prvého stupňa. Prípady kedy krajský súd rozhoduje ako súd prvého stupňa sú taxatívnym spôsobom vymedzené v ustanovení § 9 ods.2 a v § 246 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku. O takýto prípad v danej veci nešlo.

Chýbajúca funkčná príslušnosť ktoréhokoľvek súdu na prejednanie určitej veci predstavuje neodstrániteľný nedostatok podmienok konania. Najvyšší súd teda musel konanie o odvolaní sťažovateľky vedené pod sp. zn. I Cdo 175/2008, I Co 2/2010) zastaviť bez toho, aby mohol preskúmať vecnú správnosť rozhodnutia krajského súdu a nemohol teda toto uznesenie zmeniť, ako tvrdí sťažovateľka.

Najvyšší súd v odôvodnení napadnutého uznesenia uviedol dostatočné a zrozumiteľné dôvody, na základe ktorých zastavil konanie o odvolaní sťažovateľky. Tento postup najvyššieho súdu je súladný s konštantnou praxou, a preto ho nemožno považovať za zjavne neodôvodnený alebo arbitrárny. Najvyšší súd v danom prípade neporušil označené základné práva sťažovateľky nesprávnou alebo svojvoľnou aplikáciou resp. výkladom práva. Skutočnosť, že sťažovateľka sa s právnym názorom najvyššieho súdu nestotožňuje, nemôže sama o sebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru (pozri uznesenie ústavného súdu z 22. mája 2008 sp. zn II. US 221/08).

So závermi sťažovateľky uvedenými v jej ústavnej sťažnosti nemožno súhlasiť, preto navrhujem, aby Ústavný súd Slovenskej republiky tejto sťažnosti nevyhovel.“

Súčasne predseda najvyššieho súdu oznámil, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania. Podobne sťažovateľka oznámila, že súhlasí s tým, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania.

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom aj na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Podstata námietok sťažovateľky týkajúca sa porušenia čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru spočíva v jej nespokojnosti s výrokom o zastavení konania o odvolaní sťažovateľky v uznesení najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 175/2008, 1 Co 2/2010 z 31. marca 2010, ktorým jej podľa jej názoru bolo odňaté právo konať pred súdom.

Ústavný súd môže posudzovať rozhodnutie všeobecného súdu, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, III. ÚS 271/05).

Ústavný súd posudzoval, či z ústavou zaručeného práva na spravodlivé súdne konanie je možné odvodiť aj nevyhnutnosť zaručenia dvojinštančného konania v civilných veciach a či z toho vyplýva, že voči rozhodnutiu krajského súdu malo byť prípustné odvolanie. Keďže návrh na zmenu účastníkov konania bol podaný až v štádiu odvolacieho konania, nerozhodoval o tejto otázke okresný súd ako prvostupňový, ale prvýkrát bola vec rozhodnutá až na krajskom súde, ktorý súčasne vystupoval ako súd odvolací v rozhodovaní o merite veci. Vzhľadom na skutočnosť, že išlo o prvé rozhodnutie o danej otázke, a vzhľadom na to, že zákon odvolanie o nej nevyklučuje, podala sťažovateľka proti uzneseniu krajského súdu odvolanie v presvedčení, že toto je prípustné.

Naopak, najvyšší súd zaujal stanovisko o neprípustnosti odvolania proti rozhodnutiu krajského súdu a konanie o odvolaní z dôvodu absencie funkčnej príslušnosti zastavil. Argumentoval pritom ustanoveniami § 10 ods. 1 a 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), v zmysle ktorých krajské sudy rozhodujú o odvolaniach proti rozhodnutiam okresných súdov a o odvolaniach proti rozhodnutiam krajských súdov ako súdov prvého stupňa rozhoduje najvyšší súd.

Predmetné odvolanie pritom nesmerovalo proti rozhodnutiu krajského súdu ako odvolacieho súdu. Samotný krajský súd rozhodoval o otázke prípustnosti zmeny účastníka konania síce v štádiu, keď sa vec nachádzala v odvolacom konaní, ale rozhodoval o danej otázke prvýkrát a rozhodoval o nej samostatne uznesením č. k. 25 Co 165/2005-779 z 21. júna 2007 vydaným o takmer tri mesiace skôr ako uznesenie č. k. 25 Co 165/2005-815 z 19. septembra 2007 o odvolaní proti rozhodnutiu o merite veci.

Civilné konanie je ovládané aj zásadou dvojinštančnosti konania, pričom táto zásada je spravidla posudzovaná ako zásada ústavná, napriek tomu, že jednoznačne nie je deklarovaná ústavou. Samotné právo na dvojinštančné konanie je v dôsledku výkladu vnímané ako súčasť v širšom slova zmysle ponímaného práva na spravodlivý proces. Podstatou tejto zásady je, že dôležité a najmä právne otázky po rozhodnutí na súde prvého stupňa môžu byť následne predmetom posúdenia prostredníctvom opravného prostriedku na inštančne vyššom súde. Vzhľadom na to, že sťažovateľka požiadala o pripustenie zmeny účastníka konania v štádiu, keď sa vec nachádzala na odvolacom súde, čo zákon nevyklučuje, najvyšší súd mal v tejto otázke aj v zmysle v súkromnom práve prípustnej analógie pripustiť preskúmanie rozhodnutia vo veci.

V súlade so zásadou práva na spravodlivý proces je potrebné, aby sa subjekty mali možnosť vyjadriť sa ku každému právnemu názoru vyjadrenému v odôvodnení rozhodnutia, najmä ak je iný ako právny názor prezentovaný niektorou zo sporových strán. Krajský súd rozhodoval o otázke zmeny účastníka na strane žalobcu síce v odvolacom konaní, ale rozhodol o nej samostatne pred rozhodnutím o merite veci, pričom predtým táto otázka nebola rozhodovaná na okresnom súde. O pripustenie zmeny účastníka požiadali žalobca a sťažovateľka v štádiu opravného konania, čo zákon nevyklučuje, preto je logický postup, keď sťažovateľka podá proti rozhodnutiu v danej veci opravný prostriedok, argumentujúc, že je prípustné, keďže o danej otázke rozhodol všeobecný súd prvýkrát. Najvyšší súd nepripustil možnosť realizácie procesných práv sťažovateľky, lebo im neumožnil prieskum správnosti tých tvrdení, ktoré boli pre vec právne významné. Sťažovateľka nemala možnosť namietat' a zdôvodňovať prípadné nesprávne právne závery súdu pri posúdení prípustnosti zmeny účastníka konania.

Vysloveným právnym názorom a uznesením o zastavení konania o odvolaní pre funkčnú nepríslušnosť najvyššieho súdu došlo zo strany najvyššieho súdu k odňatiu možnosti sťažovateľky pred súdom konať. Rozhodnutím o zastavení odvolacieho konania bolo sťažovateľke odňaté právo namietat' správnosť právneho názoru súdu rozhodujúceho vo veci na inštančne vyššom súde.

Podľa názoru ústavného súdu najvyšší súd pri rozhodovaní o rozhodnutí krajského súdu aplikoval normy jednoduchého práva spôsobom, ktorý mal za následok porušenie základného práva sťažovateľky na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd zrušil rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 175/2008, 1 Co 2/2010 z 31. marca 2010. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1 (čl. 127 ods. 1 ústavy, pozn.) a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd dospel k záveru, že čo sa týka zisteného porušenia čl. 46 ods. 1 ústavy, bude na dosiahnutie nápravy vo veci nevyhnutné, aby využil aj svoju právomoc podľa čl. 127 ods. 2 ústavy, a preto vyhovel návrhu sťažovateľky a zrušil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu (bod 2 výroku nálezu).

Ústavný súd v rozhodnutí o prijatí veci na ďalšie konanie vymedzil rozsah prijatia na preskúmanie časti uznesenia najvyššieho súdu, ktoré sa dotýkalo účasti sťažovateľky v súdnom konaní.

Keďže v bode 1 svojho rozhodnutia ústavný súd zistil, že došlo k porušeniu procesných práv sťažovateľky, musel umožniť najvyššiemu súdu konať nielen o účasti sťažovateľky v konaní pred všeobecnými súdmi, ale aj vysporiadať sa s jej právnymi námietkami. Takýto postup všeobecného súdu by nebol možný bez toho, aby ústavný súd zrušil oba výroky uznesení sp. zn. 1 Cdo 175/2008 a sp. zn. 1 Co 2/2010 z 31. marca 2010 a dať tak možnosť všeobecnému súdu rozhodnúť v intenciách právneho názoru ústavného súdu.

Ústavný súd preto zrušil oba výroky uznesení sp. zn. 1 Cdo 175/2008 a sp. zn. 1 Co 2/2010 z 31. marca 2010 a vrátil mu vec na ďalšie konanie.

Úlohou najvyššieho súdu bude v ďalšom priebehu konania rozhodnúť o účastníctve sťažovateľky v rozsahu uvedenom ústavným súdom tak, aby bol ústavne konformný, a potom posúdiť jej odvolanie v merite veci.

Ústavný súd napokon podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v súvislosti s jej právnym zastúpením v konaní pred ústavným súdom.

Dňa 1. apríla 2011 bolo ústavnému súdu doručené oznámenie advokátky JUDr. A. V., B. o prevzatí právneho zastúpenia sťažovateľky z dôvodu čerpania materskej dovolenky advokátkou Mgr. D. M. S., B., ktorá sťažovateľku pôvodne zastupovala a ktorá si v sťažnosti z 9. augusta 2010 uplatnila trovy konania za dva úkony právnej služby a dva režijné paušály plus 19 % DPH v sume 300,57 €.

Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, podľa ktorej trovy právneho zastúpenia za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2010 (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) predstavujú sumu 2 x 120,23 € a k tomu je potrebné pripočítať náhradu režijného paušálu v sume 2 x 7,21 € a 19 % DPH, čo spolu predstavuje sumu 303,30 €. Keďže suma požadovaná advokátkou Mgr. D. M. S. neprevyšuje sumu vypočítanú ústavným súdom, bola jej priznaná náhrada trov konania v ňou požadovanej výške, teda 300,57 €, ktorú je povinný uhradiť najvyšší súd (bod 3 výroku nálezu). Sťažovateľke trovy konania v súvislosti s jej zastupovaním advokátkou JUDr. A. V. nevznikli, a táto ani žiadne priznať nežiadala, preto bolo bez významu o tomto rozhodovať.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezou uvedenou vo výroku rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. mája 2011